

ОРЛИКИ ЧОРНІЮЧІ

Aquilegia nigricans Baumg.

Родина Жовтецеві — Ranunculaceae

Природоохоронний статус виду
Рідкісний.

Наукове значення
Високогірний вид з диз'юнктивним ареалом.

Ареал виду та його поширення в Україні
Середньоєвропейський вид, поширений у високогір'ї Альп, Балкан, також у Пд. та Сх. Карпатах на території Румунії та України. В Україні — Свидовець (гг. Драгобрат, Герішаска), Мармарош (гг. Петрос, Ненеска), Горгани (г. Негровець) та Буковинські Карпати (верхів'я рр. Білого Черемошу та Сучави). Адм. регіони: Зк, Чц.

Чисельність та структура популяцій
Популяції ізольовані гірськими долинами рік. Більшість популяцій невеликі за розмірами (від 20 до 100 м²), але переважно з повночленними віковими спектрами, з ювенільними та іматурними рослинами. Чисельність — переважно 3–5 рослин на 1 м², іноді особини поодинокі.

Причини зміни чисельності
Вузька еколого-ценотична амплітуда, обмеженість відповідних субстратів, господарська діяльність людини.

Умови місцезростання
Верхня частина лісового та субальпійський пояс на висоті 900–1800 м н. р. м., на схилах різної експозиції, переважно на слабо за-

дернованих ділянках, відслоненнях та осипищах, в асоціаціях *Cystopteridetum fragilis* й *Saxifrago-Festucetum versicoloris* (кл. *Asplenietea trichomanis*, *Elyno-Seslerietea*). Мезофіт.

Загальна біоморфологічна характеристика
Гемікриптофіт. Багаторічна трав'яна рослина з стрижневою кореневою системою, галузистим каудексом та напіврозетковими надземними пагонами. Стебла численні, улиснені більш чи менш рівномірно, 20–40 см заввишки. Листки на довгих черешках, з двічі-трійчастими пластинками, листочки еліптичні, 20–30 x 7–10 мм. Суцвіття верхівкові, розлогі, волотеподібні, малоквіткові. Оцвітина переважно темнофіолетова. Плоди листянки. Цвіте у червні–липні, плодоносить

у липні–серпні. Розмноження виключно насінневе.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони
Охороняють у Карпатському БЗ, НПП «Синевир» та у ландшафтному заказнику «Чорний Діл». Доцільно встановити моніторинг за усіма популяціями виду. Заборонено збирання рослин, порушення умов зростання.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах
Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення
Декоративне.

Основні джерела інформації
Карпатські сторінки «Червоної книги України», 2002; Малиновський, Крічфалушій, 2002; Малиновський, Царик, Кияк, Нестерук, 2002; ЧКУ, 1996; Чопик, 1976.

Автори: С.М. Зиман, І.І. Чорней
Фото: Р.Я. Кіш

ОРЛИКИ ТРАНСИЛЬВАНСЬКІ

Aquilegia transilvanica Schur

Родина Жовтецеві — Ranunculaceae

Природоохоронний статус виду
Зникаючий.

Наукове значення

Рідкісний ендемічний високогірний вид.

Ареал виду та його поширення в Україні

Поширений у високогір'ї Пд. та Сх. Карпат на території Румунії та України. В Україні — Горгани (г. Негровець) та Чивчин (г. Великий Камінь, Джогульський перевал). Адм. регіони: Зк, Чц.

Чисельність та структура популяцій

Відомо кілька популяцій. Популяції невеликі за розмірами й фрагментовані, переважно з неповночленними віковими спектрами. Чисельність — 3–5 рослин на 1 м².

Причини зміни чисельності

Вузька еколого-ценотична амплітуда, обмеженість відповідних субстратів.

Умови місцезростання

Верхня частина лісового та субальпійський пояс на висоті 900–1450 м н.р.м., на схилах різ-

ної експозиції, переважно на ґрунтах, багатих на вапно, у тому числі на відслоненнях та осипищах, в асоціаціях *Adenostyletum-Aconitetum* й *Festucetum versicoloris* (кл. *Elyno-Seslerietea*) та кл. *Thlaspietea rotundifolii*. Мезофіт.

Загальна біоморфологічна характеристика

Гемікриптофіт. Багаторічна трав'яна рослина з стрижневою кореневою системою, галузистим каудексом та напіврозетковими надземними пагонами. Стебла численні, улишені більш чи менш рівномірно, 20–40 см заввишки. Листки на довгих черешках, з двічі-тричастими пластинками, листочки еліптичні, 20–30 x 7–10 мм. Суцвіття верхівкові розлогі, волотеподібні, малоквіткові. Оцвітину переважно темнофіолетова. Плоди

листянки. Цвіте у червні–липні, плодоносить у липні–серпні. Розмноження виключно насінневе.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

Охороняють у НПП «Синевир». Встановлено моніторинг за популяцією на Негровці. Заборонено збирання рослин та порушення умов зростання.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах

Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення

Декоративне.

Основні джерела інформації

Заверуха, Андриенко, Протопопова, 1983; Малиновський, Царик, Кияк, Нестерук, 2002; ЧКУ, 1996; Чопик, 1976.

Автори: С.М. Зиман, О.В. Булах, Ю.Ю. Тюх
Фото: О.О. Кагало

ВОДЯНИЙ ЖОВТЕЦЬ ПЛАВАЮЧИЙ

Batrachium fluitans (Lam.) Wimm.
(*Ranunculus fluitans* Lam.)

Родина Жовтецеві — Ranunculaceae

Природоохоронний статус виду
Вразливий.

Наукове значення
Атлантично-середньоевропейський вид на сх. межі ареалу.

Ареал виду та його поширення в Україні
Скандинавія (пд. Швеція), пн. Атлантичної Європи, Середня Європа. В Україні — Центральне Полісся (Житомирська обл.). У «Флорі УРСР» наведений помилковий опис виду, синоніміка та поширення в Україні. В «Определителе высших растений» вид безпідставно, без жодного гербарного зразка з України, наведений для Карпат та Полісся. Адм. регіон: Жт.

Чисельність та структура популяцій
У Центральному Поліссі у р. Жерев домінує та співдомінує на ділянці русла біля 1,5 км завдовжки, популяція тут повночленна, рослини добре цвітуть і плодоносять.

Причини зміни чисельності
Осушувальна меліорація та каналізація русел річок, зміна їхнього гідрологічного та гідрохімічного режиму.

Умови місцезростання

Мілководні ділянки річок (глибиною до 1,3 м) з піщано-галечниковим дном та швидкою течією (2–3 м/сек). Входить до складу союзу *Batrachion fluitantis*, є домінантом асоціації *Batrachietum fluitantis*. Гідрофіт.

Загальна біоморфологічна характеристика
Аерогіматофіт. Багаторічна трав'яна, водна рослина, яка вкорінюється на кам'янистих субстратах. Стебла та листя занурені біля поверхні води. Стебла довгі, 50–300 см завдовжки, розгалужені. Листки довгі, сидячі, розсічені на ниткоподібні частки, 9–16 см завдовжки. Витягнуті з води, частки листа спадаються. Квітконоси 2–4 см завдовжки, несуть по одній квітці. Квітка 1,2–1,7 см ді-

метром, пелюстки білі, біля основи з жовтою плямою. Квітколоже голе або майже голе. Цвіте у червні–липні, плодоносить у липні–серпні. Розмножується насінням.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

Слід заповідати популяцію у Центральному Поліссі, контролювати її стан. Заборонено проведення гідромеліоративних та інженерних робіт у заплаві та на ділянці русла у місцезростанні виду.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах
Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення
Середовищетвірне.

Основні джерела інформації

Определитель высших растений Украины, 1987; Орлов, 2005; Орлов, Сіренький, 2004; Флора УРСР, 1953.

Автори: О.О. Орлов, Д.М. Якушенко
Фото: Л.А. Савчук

РУТОВИК КОРІАНДРОЛИСТИЙ

Callianthemum coriandrifolium Rchb.

Родина Жовтецеві — Ranunculaceae

Природоохоронний статус виду
Зникаючий.

Наукове значення

Рідкісний диз'юнктивно поширений високогірний вид на межі ареалу.

Ареал виду та його поширення в Україні

Європейський альпійський вид з ізольованими оселищами в Піренеях, Альпах, Карпатах і Балканах. В Україні на Чорногірському хребті. Адм. регіони: Ів, Зк.

Чисельність та структура популяцій

Відома єдина популяція (г. Бребенескул), що налічує 200–250 генеративних особин, на які припадає близько 10% загальної чисельності популяції. Її площа становить біля 300 м². Самопідтримання лімітується низькою насінневою продуктивністю.

Причини зміни чисельності

Пошкодження ламких квітконосних пагонів при випасанні і рекреаційному витопуванні негативно впливає на життєздатність популяції. Через послаблення випасання останніми роками чисельність популяції істотно зросла.

Умови місцезростання

Приурочений до рівної ділянки на гребені Чорногірського хребта на висоті

2000 м н. р. м. Трапляється в альпійському угрупованні *Caricetum sempervirentis* (союз *Festuco saxatilis-Seslerion bielzii*, кл. *Elyno-Seslerietea*). Реакція ґрунту слабкокисла (рН 6,2). Мезофіт.

Загальна біоморфологічна характеристика

Гемікриптофіт. Багаторічна трав'яна короткочореневищна рослина з нетривалим життєвим циклом. Листки сизуваті, двопірчастоскладні; листочки пірчастороздільні. Прикореневі листки з довгими черешками у вигляді піхви. Квітконосний пагін 11–17 см заввишки, похилий, трубчастий, як і черешки, несе одну (рідко дві) квітку 16–27 мм діаметром. Листочки оцвітини в кількості 8–12 шт., оберненояйцеподібні, білі, з

жовтою плямою при основі. Плід горішок 3–3,5 мм завдовжки, з коротким носиком. Цвіте в червні–липні, плодоносить у липні. Розмножується насінням.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

Популяція знаходиться на межі Карпатського БЗ і Карпатського НПП. З огляду на унікальність популяції вона потребує охорони і включення оселища до зони абсолютної заповідності. Заборонено збирання рослин, гербаризацію, порушення умов місцезростання, випасання.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах

Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення

Декоративне.

Основні джерела інформації

Кобів, Нестерук, 1996; Нестерук, 1998, 2004; Szucki, 1994.

Автори: Ю.Й. Кобів, Ю.Й. Нестерук

Фото: В.І. Штупун

